

NOVI-ROD

LIST ZA MLADINO

LETNIK 3

JANUAR 1923

VSEBINA 1. ZVEZKA:

Karel Širok: STARČEK ROMA NA GORÒ	Stran 1
Stano Kosovel: ZEMLJA POD SNEGOM	„ 1
Vladimir Levstik: „JAK, JAK! JAKA JUNAK!“ (Nadaljevanje)	„ 2
Zvonimir Kosem: MLADI JELENI (Basen)	„ 7
Ivan Zorec: HUDI ČASI. (Pravljica. Z ilustracijama Fr. Kralja.)	„ 8
BERNARDINCI	„ 11
ZRNCA	„ 13
KOTIČEK MALIH	„ 15

Naslovna stran in vinjete so lesorezi A. Černigoja.

Novi rod izhaja prve dni vsakega šolskega meseca ter stane na leto 10 L; za pol leta 5 L; za četrt leta 2.50 L; posamezne številke so po 1 L. V inozemstvo 12 L letno. — Odgovorni urednik: Josip Ribičič. — Uredništvo se nahaja v Trstu, ulica Fabio Severo 25. - Uprava: „Novi Rod“, Trieste - San Giovanni, Casella postale. Last in založba „Zveze slovanskih učiteljskih društev“ v Trstu.

Tisk tiskarne „Edinosti“ v Trstu.

Starček roma na gorò...

Starček roma na gorò,
tam je božja hišica,
lepa bela cerkvica.
V cerkvici je zlat oltar,
na oltarju Jezusček,
v drobni ročki svet drži,
milost romarjem deli.

Starček Jezusčka poprosi:
„Daj, o daj mi, Jezusček,
hudo zimo pretrpeti,
daj, o daj mi, Jezusček,
pomlad novo doživeti!“

Karel Širok.

Zemlja pod snegom.

Mraz, mraz, mraz . . .	potlej kaluže,
Čas, čas, čas	sive mlakuže,
bel med nas	ki ne preskoči jih droben korak —
je prišel,	žabica otrok je vsak . . .
vsakega bosca	
v skobec ujel.	

Tap, tap, tap,	Čas, čas, čas . . .
cap, cap, cap . . .	Mraz od nas
Najprej snegovi,	spet bo šel,
mehki hribovi;	veje rogate,
	glave kosmate
	s pisane trate
	s sabo bo vzel.

Stano Kosovel.

VLADIMIR LEVSTIK:

„Jak, jak! Jaka junak!“

Gospod Seljan je višji uradnik. Po prevratu so ga pozvali na važno službo v prestolici. Ker je v mestih dandanes težko dobiti stanovanje se je odpravil sam, ženo z otrokoma pa je pustil na majhnem posestvu, ki ga je podedoval po ujcu. Tako sta postala dvanajstletni Janko in desetletna Minka prebivalca zale hišice na deželi, tik pod Šmihelsko goro.

Domek stoji na pologu sredi velikega sadovnjaka, obdanega z gabrovo mejo; za njim šumi les, pod njim se širi vasica in onkraj nje zeleni široka ravan. Ako se ozreš izpred hiše na desno, zagledaš M-sko mestece, kamor hodita deček in deklica v šolo. Vse proste ure prebijeta v sveži prirodi, ki je tukaj podobna raji. Nikoli se ne dolgočasita. Sadovnjak jima nudi najlepše igrališče, v gozdu je prijetno iskati gob in cvetic; z belo zimo pa nastopi vesela doba sankanja, kepanja, sneženih mož in krmljenja gladnih ptičkov, ki zato spomladi glasno prepevajo po okolici.

In ptičke ljubita naša prijatelja nad vse. Minka je celo koprnela, da bi smela rediti pisanega liščka v kletki, katero je našla pod streho. Ko pa je prosila mater dovoljenja, je gospa Seljanova odločno zmajala z glavo.

«Kaj bi rekla ti, če bi te zaprli v čumnato? Ne krati živalicam svobode».

«Bilo bi res barbarstvo», je pritegnil brat, ki je hodil v drugo gimnazijo in se je rad postavljajl s svojo modrostjo. «In če že naj redimo ptiča, glasujem jaz za kavko».

«Uh!» se je zdrznila sestra, «grde črne kavke ne maram za ves svet!»

«Zakaj ne?» se je razkošatil dijak. «Profesor nam je povedal, da so vrane in kavke izmed najbistroumnejših ptic. Vdomačijo se kakor psički; še govoriti jih naučiš».

«Kakor papige?» je vzkliknila Minka in plosnila z rokami.

«Kakor papige. In kmetu koristijo, ker zobljejo mrčes. Papa pravi, da bi ogrci uničili vse žito na polju, če ne bi bilo kavk in vran. Tudi grde niso. Poglej!» To reki je pokazal skozi okno.

Bila je pozna jesen. Vranji rod se je zbiral na polet v južne kraje. Stoglava jata kavk se je pravkar z vriščem in čebljanjem spustila na sadovnjak.

«Kako zabavno se zibljejo med hojo!» je ostrmela Minka. «In kako ljubko kramljajo med seboj: jak, jak, jak! Slišiš, mama?»

«Nu evo», je povzel mali učenjak. «Čital sem, da skličejo v važnih trenutkih pravcato skupščino. Ako se pojavi v kraju ujeda ali druga nevarnost, prilete vse kavke na kako veliko drevo in se posvetujejo, kaj je storiti. A zdaj se odpravljajo v tople dežele. Sijajno bi bilo leteti z njimi!»

Kakor v potrdilo je zakričala tisti mah vsa črna truma in se je vzpela v zrak. Nalik temnemu oblaku so krožile čedalje više in končno zavile naravnost proti južnim goram. Za vasjo se je pridružila druga jata, v daljavi tretja. Gotovo jih je bilo več nego tisoč, ko so izginile otrokoma izpred oči.

«Kam lete?» je vprašala Minka, pozorno gledaje brata z višnjevim očmi.

«V Afriko; v Egiptet in Alžir. Spomladi se vrnejo. Gnezdile bodo v vaškem zvoniku in na visokih smrekah, ki jih vidiš tamle nad cesto. Nekaj pa jih menda sploh ne odleti nikamor».

«Kaj ne», je šepnila Minka, «ko bodo imele mlade, splezaš na smreko in nama dobiš kavka, da ga odgojiva. Boš, Janko zlati? Daj častno besedo!»

Janko je obljubil, a kmalu se je natihem skesal. Zakaj tiste smreke so višje od samega zvonika.

Minka je trdila vso zimo, da je tako dolga kakor še nikoli ne. Ptčice, ki so ostale na Seljanovem sadovnjaku in v smrečju za hišo, bi bile poginile od glada, da nista vrla otroka lajšala njihove bede. Nazadnje pa je zasijalo rešilno solnce živalim in ljudem. Sneg je skopnel, trobentice so prigledale iz otajane zemlje in žvrgolenje drobnih pevcev je zadonelo z vseh strani. Tudi vaše kavke so se vrnil nazaj. Minka ni mirovala, dokler je ni Janko odvedel pod smreke, na katerih gnezdiyo kavke in vrane. Naštela sta gotovo petdeset velikih, iz dračja sirovo spletenih gnezd; Janko je povedal, da so znotraj obložena s slamo, dlako, cunjicami in vsakovrstno mehko šaro. Videla sta ptice, ki so neumorno znašale gradivo in odganjale tuje vsiljivke, da jim ne bi prevzele starih domov.

«A kdaj izneso jajčka?» je vprašala Minka.

«V prvi polovici aprila», je odgovoril vseznalec. «In sredi maja se izvale mladiči».

«Sredi maja!» je radostno ponovila sestra in oči so se ji zasvetile. »A kako«, je povzela plašno, «kako mi pojdeš po kavka na takšno visoko drevo?»

Prav to je ugibal Janko sam; sram ga je bilo, da je obljubil splezati na smreko, ki se ji davno ni čutil ko

«Moja skrb!» je rekel trdovratno. «Beseda dana, vez velja».

«Ubiješ se!» je žalobno vzkliknila Minka.

«Pa se ubijem! Može držimo častno besedo, tudi če nas stane življenje».

«Ne, ne, rajša ti jo vrnem. Ne maram kavka, Bog varuj hoditi ponj!»

«Dobro», se je vdal Janko ves zadovoljen. «Ako sama nočeš, je stvar drugačna. Tvoja volja naj se zgodi». In kamen se mu je odvalil s srca...

Ko sta krenila domov, je Minka vso pot molčala in skrivala solzne oči. Njen up je plaval po vodi... A kaj, ko je šlo Janku za življenje!

Nu, časih se dobi kavkec tudi brez plezanja.

Ko so ptice izvalile in jele krmiti svoj rod, se je zgodilo, da je sedel med petorico mladičev v gnezdu starega Kava in zveste mu družice Kavke majhen požeruh, kakršnega niso pomnile niti najstarejše vrane. Vse bibe in ogrce je odjedal svojim bratcem, in stara dva sta kar omažovala, zakaj njegovo zevajoče in vpijoče žrelce ni bilo nikoli sito. Dokler je bil čisto majhen, se je še kako prebilo ž njim; ko pa mu je zraslo perjice in so se mišice njegovih nožic in perotničic učvrstile od tečne hrane, je postal lakomni kavkec prava šiba za svojo družinico. Bratci so ginevali od pomanjkanja in uboga roditelja nista vedela kod ne kam. Vse kavke in vrane s sosednjih dreves so strmele nad tem nevidenim čudom; še gospodska žlahta iz farnega zvonika je prihajala v vas, da si ogleda požeruha.

«Malo prida fantè!» je rekel lepega jutra ujec Krak, majaje s sivo glavo. «Vse gnezdo vama ujé! Kra, kra!»

«Ubijta črevo predrto in vrzita ga iz gnezda», je svetovala teta Kraklja. «Bolj pametno je ohraniti štiri nego enega. Kra!»

«Krrr!» se je uprla mati Kavka. «Tega pa že ne! Ubiti mojega velikega, sladkega sinka! Nak, nak! To bo najlepši kavkec na svetu».

A tisti mah je priletel oče Kav z veliko bibo v kljunu, in požeruh se je siloma zagnal proti njemu. Grdobica se je bal, da ne bi dobil grizljaja najmanjši bratec, ki že dolgo ni prestregel ničesar. Zaletel se je prav na kraj, zinil na stežaj in zakričal, kakor bi ga devali iz kože. V kazen za svojo lakomnost pa je izgubil ravnotežje in padel iz gnezda.

«Krrr!» je obupno zavpila mati. Tudi oče Kav je zavreščal in biba mu je ušla iz kljuna v grmovje.

Nesrečni kavkec pa je obupno prhotal s perotničami, ki jih še ni umel rabiti, in je fofotal vse globlje in globlje z visoke smreke, dokler ni priletel na tla. Baš toliko da se ni ubil!

«Aj, aj, aj!» je zajokal, žalostno gledaje iz trave navzgor. «Tu je dolgčas! Poberite me, ali pa mi dajte vsaj jesti!»

Vse kavke iz sosedščine so ga obletavale in se zgovarjale, kako bi mu pomogle. Oče Kav, ki je mož in skriva svoja čuvstva, ni rekel besedice; zato pa je zletel na njivo in se je vrnil z masnim črvom, ki ga je porinil nesrečnemu sinku v kljun.

«Mari bi krmila one štiri!» se je obregnila teta Kraklja. «Škoda je bib za tega! Če ga podnevi ne vzame mačka, ga sne ponoči lisjak. A jaz klepetam, ko mi deca v gnezdu gladuje. Iskreno sožalje: kra, kra!» To rekši je odletela z ujemcem Krakom v zvonik.

«Joj meni!» je tarnala uboga Kavka. «Lisica da naj te pohrusta, mačka da naj te pojé? Nak, nak, sinko moj zlati; branila te bom do zadnje kaplje krvi! Krrr! O, Kavkin kljun je oster in jak! Jak, jak!»

«Jak!» je potrdil oče Kav.

«Aj, aj, aj!» so zavpila kavčeta v gnezdu. «Lačni smo, umiramo! Dajte nam jesti! Sladkih ogrčkov, pisanih bibic, mišjega salca, mušje krvi!»

Zalostna roditelja sta morala zleteti otrokom po hrano. V tem pa je prišel mimo smreke gospod Seljan, ki je baš dospel k svojcem na dopust. Zagledal je nesrečnega kavkca, usmilil se ga in ga prinesel otrokoma v dar. To vam je bilo veselja! Minka je hotela kar znoreti.

«Samo s pogojem, da mu nikoli ne ostrižeta peroti», je rekel oče. «Naj odleti, ako hoče; hvaležen vama bo. Človek in živalica, vsak ljubi svojo prostost».

«Saj ne bo hotel!» je klicala Minka, božaje debeloglavega ptička. «Predobro se mu bo godilo pri naju. Dajati mu hočeva sladkega mlečka, belega sladkorčka, kruhka maslenega in bibic, samih najboljših! Glej, Janko, kako zaupno mi čička na roki! Kakšne svetle črne čizmice ima! In kako lepe očke, kakor od višnjevega porcelana! Kaj ne, kavkec, da ostaneš pri nas? Toplo gnezdece ti napravimo v oknu, govoriti te naučimo, filozof postaneš. A kako te nazovemo? ‚Biserček‘, jeli?»

«To je zanj pretežko», je rekla gospa Seljanova. «Ako hočeš, da se nauči govoriti, mu daj ime, ki bo pristojalo njegovemu kljunčku».

«Jaka naj bo», se je oglasil Janko. «Saj slišiš, kako se menijo kavke: jak, jak! To si gotovo zapomni».

In tako so krstili kavkca za Jakca.

«Aj, aj, aj!» je zavreščal Jaka, ko je dobil ime. «Ime je postranska stvar, jesti je prvo!»

Njegov želodček ni bil nikoli poln; če si mu le prst pokazal, že je zeval in vpil, da je odmevalo po vsej hiši. Otroka si nista privoščila ničesar, ne da bi dobil Jaka svoj del. In Jaka je kmalu spoznal, da ga ljubitá. Prav nič se ni bal; kakor hitro je mogel, je skočil sam od sebe na prst, pa tudi na ramo. Brusil se je Minki ob ličece, prekladal krilca, trepljal z repkom in prigovarjal: «Jak, jak! Kav, kav!» Skakljal je za otrokoma kakor majhen psiček, in kadar sta se vračala iz šole, ju je pozdravljál že od daleč in jima tekel naproti.

«Kav, kav!» ga je oponašala Minka. «Naš Jaka je čil in zdrav!»

In kako se je umel igrati! Najbolj ga je zanimala prazna škatlica; Minka jo je zapirala, Jaka jo je odpiral. Izdiral je celo male predalčke iz gospejnih omaric, zakaj v kljunu je imel uprav neverjetno moč. Orehe je klal mojstrsko in njih mastna jedrca so mu bila posebna slaščica. Vse kote in posodice je preteknil, nobeno zmerjanje ni ugnalo njegove radovednosti. Zlasti marljivo je iskal užigalic, in kadar jih je našel, jih je raztresel po vsej sobi.

«Jaka baraba!» ga je oštevala mati. «Prav za nalašč mi dela to!»

A Jaka je živel po svoji glavi; ostal je nepoboljšljiv porednež in iztikač. Vso hišo je krotil in vse je bilo njegovo. Svetle stvari je odnašal

na svoje okno, in ko se je izuril v letanju, tudi še delj. Izgubljeni svinčniki, peresniki, naprstniki in šivanke so se prav gotovo našle v kakem Jakovem skrivališču. Krajev, kjer je rad stoloval, je bilo obilo; v Jankovi sobi si je izbral omaro. Cele ure je stopical po nji ter poslušal dečka pri učenju, prav kakor bi ga nadzoroval.

«Le pazi nanj, Jaka», mu je naročala gospa Seljanova. «Priganjaj ga, da v šoli ne bo opominjan!»

Strastno rad je cefral kako cunjico; zadovoljil se je tudi z novo žepno rutico ali z Minkinim klobučkom. Še bolj pa ga je mamil papir. Kakor hitro je gospa odložila časopis, že je bil pri njem in ga je obdelaval na vse pretege.

«Jaka čita podlistek!» sta se smejala otroka. «Ali ga pustiš, grdobica?»

A Jaka je brž še ugrabil velik kos in zletel ž njim na lipo, kjer ga je vestno raztrgal.

Kmalu je natanko vedel, kdaj bo v kuhinji kaj dobrega. Točno kakor ura je priletel na okno in poprosil:

«Kav, kav! Dajte, da pokusim!»

Pri obedu je mogočno sedel na hrbtu praznega stola in strogo pazil, da ga niso prezrli, kadar je prinesla Jerica sladko jed. A kako bi pozabili nanj!

Snažen ni bil — Bog ve, da ne! Seljanov Jaka je bil najgrja črna packa, ki si jo morete misliti. Vsi Minkini opomini so bili bob v steno. Toda nihče mu ni prav zameril, ker se je umel tako prisrčno dobrikati. Ako je po daljšem času spet zagledal deklico — frk! ji je skočil na ramo, iščoč s kljunom njenih ustnic, kakor bi jo hotel poljubiti.

«Vidite, vidite!» je cepetala Minka. «Poljubček mi ponuja!»

Toda Jaka je prežal le na njene drobcene bele zobe, ki so ga mikali nalik vsem svetlim igračicam.

Časih je bil za šalo hud; našobil je perjiče na temenu, zavil vrat, nagnil glavo in pogledal na moč grdo, kakor bi hotel reči otrokoma:

«Raca na vodi! Ali vaju bom!»

Dostikrat se je tudi zares ujezil; tedaj je pihal kakor muca in ščipal kakor rak. In bal se ni prav nikogar. Njegov ostri kljun je bil vedno pripravljen. Kō ga je hotel veliki petelin zapoditi, mu je skočil brez pomišljanja na hrbet in ga jel tako neusmiljeno česati po roži, da je zdirjal kiki-rikež v smrtnem strahu okrog hiše, s srditim črnim jezdecem v zatilku. Vaški otroci, ki so ga izprva hodili občudovat, so se ga kmalu bali, zakaj Jaka se je najrajši igral tako, da jih je popadal za bose nožice. Iz same ljubezni, to se ve!

O večernem mraku je sedel na rešetko v svojem oknu, obrnil glavo nazaj, stisnil jo pod perot, skrtil eno nogo med perje na svojem trebuščku in zaspal.

«Jaka spi, spi,
na eni nogi stoji,
glavo pod pazduho tišči!»

Tako se je norčevala Minka. A Jaka se je malo zbrknil za to!

Rasel je v starosti, premetenosti in porednosti kakor kopriva za jarkom. Govoril pa je še vedno po svoje. «Kav, kav! Jak, jak!» in v strahu ali jezi: «Krrr!» — to je bila vsa njegova učenost.

«A vendar ga naučim!» se je upirala Minka. «Zdaj ga vadim, da bo priletel zarana k meni na posteljo in mi bo voščil: Dobro jutro, gospodična!»

«Neumnica!» jo je kregal Janko. «Kje naj si kavkec zapomni vse to? Narekuj mu kratke besede, ki bodo podobne njegovim lastnim glasovom».

In Minka je pričela še tisti dan:

«Jaka lep! — Jaka junak!»

«Jaka baraba!» je pomagal brat. To ga je Minka zlasala!

Jaka pa je modro poslušal oba in gledal, kakor bi vedel še dosti več.

(Nadaljevanje).

Z V O N I M I R K O S E M :

Mladi jeleni.

Ko so tekali skupaj, stari in mladi jeleni, se je zazdelo mladim, da tečejo stari prepočasi. Zato rečejo mladi:

«Veste kaj, z vami ne moremo držati koraka, prepočasni ste. Naše noge so poskočne in urne, vi pa svoje komaj vlačite za seboj. Saj imamo vsi eno in isto pot, en in isti cilj, Naprej gremo in počakamo vas na cilju, da prikimate za nami.»

In mladi jeleni zdirjajo skokoma naprej ter pusté stare zadaj.

Ko pritečejo stari jeleni na cilj, ni mladičev nikjer. Poležejo v travo in čakajo.

Šele čez dolgo časa priprhajo izza ovinka mladiči ter upehani takoj popadajo po travi.

«Pa ste se hvalili s svojimi poskočnimi nogami!» se jim posmejó stari. «Kod ste hodili toliko časa, kaj vas je tako upehalo, da niste došli samo pozneje kakor mi, ampak da ste tudi tako zbiti, kakor bi bili prišli iz najhujše bitke?»

Pa odgovori starim eden izmed najbolj odkritih mladih jelenov:

«Da bi imeli poleg svojih poskočnih nog še izkustvo vaše starosti, bi bili došli na cilj stokrat prej kakor vi. Tako pa smo med potjo vsled naglice zašli in se vrhu vsega po prepadih še pobili — —»

IVAN ZOREC:

Hudi časi.

Tamle gori, kjer se le še nekaj zidin škrbinasto zabada v nebo, je bil v starih časih trden grad mogočnega, strahovitega viteza.

Tisti vitez je bil odljuden, neusmiljen in hud možak, da je bilo Bog pomagaj.

Kadar ni trpinčil tlačanov, je zažvižgal psom, sédel na konja vranca in se zapodil na lov.

S konjem in psi se je drevil po polju in vinogradih tudi o poletnem času, da so kmetje ječali in trepetali. Zakaj vsak njegov lov je ljudem prizadejal neizmerno dosti škode.

Ko se je vračal z divjega, hrupnega lova, je iz same objestnosti in hudobnosti plašil otroke in živino in škodoval še, komur je le mogel.

Pod planino pa je ob studencu napajal konja in pse.

Streljaj od studenca je bila lesena kočica. V njej je prebival star tkalec in se preživljal s tkanjem kakor je mogel.

Starec je vselej moral streči vitezovemu konju in mu pse nasititi z mlekom edine kozice, ki jo je imel.

Pa to še ni bilo najhuje.

Hudobni vitez mu je jemal najboljšo prejo in najlepše kose platna. Nazadnje pa je starčka, ki je prosil, da mu ne bi jemal dragocenega platna, še pretepal in zasmehoval.

Tudi na ceste je hodil čakati trgovcev in potnikov, da jih je mučil, pobijal in oropal.

Kadar je mogočni graščak sedel za mizo, da bi obedoval, so morali z grajskega obzidja zagrmeti topiči: naj okolica ve, kedaj se masti njen silni gospod in gospodar, pa tudi zemlja sama naj čuti, da ji je blagovolil nakloniti veliko čast in da hoče uživati njene sadove.

V visoko in bogato sobano so po vrsti stopali plahi strežaji z najokusnejšimi jedili v zlatih in srebrnih posodah. Pred njimi je moral hoditi prvi kuhar in vpričo graščaka pokušati jedi in tako dokazati, da niso zastrupljene.

Po dolgem obedu se je mogočnež zavlekel v veliko klet med velikanske sode vina. Močnih vinskih starin si ni točil v vrče, ampak je legal kar pod pipo in pil in lokal, valeč se od soda do soda, od pipe do pipe, da je bilo groza.

Potlej je zaspal kar na mestu in smrčal in grčal, da je odmevalo po veliki kleti.

Pred vrati kleti sta ležala in ga varovala dva črna psa, velika ko dobro tele in huda ko sam živi ogenj.

No, saj malopridni človek je imel res dosti vzroka, da se je bal.

«Bog nas odreši —!» so vzdihovali tlačani.

«Da bi ga vrag —!» so se jezili oropani trgovci, ki so mu unesli vsaj življenje.

«Kazen božja naj ga doseže —!» so ječale nepokojne duše ubitih popotnikov in so se vicale po zasluženju.

«Kako bi se ga iznebili —?» so ugibali plahi služabniki.

«Bog je pravičen —!» je zaupal tkalec in žalostno tkal samo hodnično prejo, ki je bila prenevredna, da bi mu jo odnesel grajski lakomnik.

Vera starega tkalca je bila potrjena.

Takole se je zgodilo:

Na planini je bila votlina. V njej sta stanovali dve vili, čudno lepi mladi ženski, veseli in mili kakor dober dan.

Kadar sta takole zjutraj, ko je mlado solnce s prvimi blagimi žarki oblilo zelene in sive vrhove, premilo zapeli, je bilo kakor bi se bilo odprlo okno na nebu. Vse je obstalo in poslušalo. Ptice so utihnile, ribice v hladnem studencu ob vznožju planine so željno pomaljale glavice iz vode, še cvetice so dvigale svoje rosne oči in jih širile v tistem koprnenju.

Po pesmi jutranjici sta se čudoviti vili zavili v bel obleček in spustili k studencu, da sta se umili in okopali in si oprali perilo.

O, kakšno perilo sta imeli! Če rečem, da je bilo kakor sneg belo, rečem premalo, in ako pravim, da je bilo kakor pajčevina mehko in tenko, ne povem dosti po pravici. Trdil bi: belo je bilo in tenko in mehko kakor svečana in praznična oblačilca samih krilatcev božjih ob največjih nebeških praznikih —, tako bi trdil, pa se bojim, da še ne bi dopovedal, kako je bilo neznansko belo in lepo, tenko in mehko...

Po mleko sta hodili k pastirjem na planinskih pašnikih. Ali lahkomiselni mladeniči so se jima nekoč močno zamerili. Zato sta posihmal hodili v podobi ubogih ženic pónje k tkalcu.

Tri dolga leta sta prihajali, pa mož ni nikoli nič maral za mleko.

«Zakaj ne vzameš plačila?» sta silili.

«Odkar vama dajem mleko, mi ga še ni zmanjkalo, čeprav mi ga siloma jemlje celo graščak. — Zakaj bi torej plačevali vedve, ki sta revici?»

«Pa vzemi vsaj tole —», se je smehljala prva ženica in mu dala vreteno domače preje.

«In jaz ti dam dober svét —», je prijazno rekla druga. «Zmotaj si to prejo v klopčič in tki zmerom sam in samo tako prejo in ne bo ti žal nikoli!»

«Saj bi, ko bi mi preveč ne jemal grajski gospod», je vzdihnil starec.

«Pravica bo tebi in pravica bo njemu, — ne boj se!»

Po teh besedah sta ženici izginili kakor bi utrnil luč.

Starec je v strahu in začudenju hitel pred kočo.

«Kje sta —? Kdo sta bili —?» je mislil in se oziral.

Po ženicah pa ni bilo ne sledu ne tiru. Le na planino se je počasi peljal bel oblak in zmerom večji je bil in zmerom temnejši. Ko je prišel visoko nad silni grajščakov grad, je preteče zagrmel, da je zabobnelo po vsej širni planini. Kakor bi jih bil priklical grozanski grom, so se odnekod težko privalili še drugi temnosivi oblaki in ko so se sprijeli s pretečim oblakom nad gradom, se je strahotno stemnilo in je zagrmelo in zabobnelo, da se je zamajala zemlja... Iz oblaka, ki se je spustil čisto nizko nad grad, so začele udarjati treskajoče strele. —

Nevihta pa se je kmalu razvlekla. Le majhen bel oblak se je še nekaj časa nosil po mirnem in modrem nebu, potlej pa je izginil za planino.

Ali tam, kjer je bil preje stal ošabni grad, so se kadile opaljene razvaline in kamen ni ostal skoraj na kamenu.

Vsa okolica se je oddehnila. Svet mir in delovno veselje sta bila poslej dočakana sreča zadovoljnega prebivalstva.

Tudi stari tkalec je spet z veseljem pripravil statve. In vzel je vreteno preje, ki sta mu jo bili dali čudni ženici, in jo je začel navijati v klopčič. In navijal je in navijal, se utrudil, počival in se čudil, pa spet navijal in navijal, — ali preje mu z vretena, glejte, ni zmanjkalo in ni zmanjkalo.

Mož je torej tkal samo čudežno prejo in statve so mu dajale obilo platna, lepega in tenkega in voljnega, da se mu sam in nihče ni mogel načuditi.

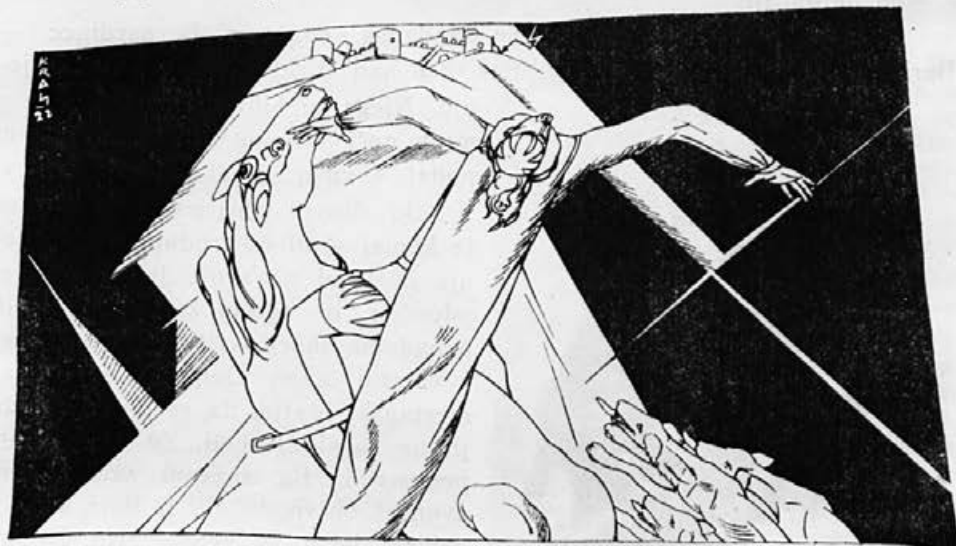
Tako je še dolgo živel, srečno in zadovoljno in nikoli mu ni manjkalo ne dela ne jela.

Ampak noči so postale strahotne in grozotne, kakor so bili poprej bridki beli dnevi, ko je trdi vitez hodil na lov in divjal po polju in vinogradih.

Sredi najmirnejše, najjasnejše noči je lahko naenkrat nastal tuleč in cvileč piš. Črn konj z močnim jezdecem v zeleni obleki se je kakor vihar drevil po dobnavah, za njim in okoli njega so divjale jate črnih psov.

Po polju in vinogradih so se vile in razsajale begotne in strahotne prikazni in se nazadnje brez sledu zaagnale nakvišku in so sikajoče izginile v tistele škrbinaste zidine.

Zdaj jih že dolgo ni nihče več videl.

Bernardinci.

Ko izbruhnejo v alpskih deželah snežena neurja, se dvigne «bela smrt» in gre, da si poišče žrtev: kdor zaide v sneženem metežu, kdor sede, da se odpočije od trudapolne hoje preko prelazov, vsakega objame in zaziblje v večno spanje. Neštevilna je množica ljudi, ki je tekom stoletij legla v beli grob. Sleherna zima nam prinaša takih žalostnih vesti, in tedaj se domislimo Samaritancev, ki jim je življenska naloga pomagati popotnikom, kateri zaidejo v zamete ali krenejo v stranpoti. To so Auguštinci, ki prebivajo v samostanih na Sv. Bernardu, na Sv. Gotthardu in ob Simplonskem prelazu. Najbolj znan je samostan sv. Bernarda zaradi svojih psov izredne pasme in posebnih lastnosti. — Bernardinski psi so močne živali, ki segajo do ramen osemdeset do devetdeset centimetrov. Iz oči jim seva zvestoba in izredna razumnost.

Ob lepem vremenu prežde mirno na svojih ležiščih. Ko pa začne razsajati zunaj snežni metež, postanejo nemirni, oči se jim zaiskre in sluh poostri. V takih dneh se odpravijo s samostanskimi brati na ogledne obhode. Preiščejo in pregledajo vsak nevarnejši kraj ob prelazih in prepadih

ter pazijo na vsako znamenje, ki bi jim izdalo, da se nahaja v bližini popotnik, ki se je ponesrečil ali ki ga je premagal zaspanec.

Ako izslede kakega ponesrečenca, tedaj jim priskočijo na pomoč samostanski bratje, ki nosijo s seboj lopate, drogove in krepčila. Mnogokrat pa, v posebno slabih vremenih, gredo Bernardinci sami na pohode. Krog vratu jim je obešena posodica napolnjena z vinom, da se pomoči potrebni z njim okrepcajo.

V muzeju v Bernu se nahaja še dandanes nagačen Bernardinec — Bari po imenu. V svojem življenju je rešil nad štiridesetim ljudem življenje. Njega ni bilo treba naganjati v mrzle noči — mnogokrat se je kar sam podal v vihar iskat ponesrečencev. V neki viharni februarski noči, ko se je komaj vrnil od trudapolnega iskanja in legel na svoje ležišče, da si odpočije in ogreje zamrzle ude, je nenadoma skočil kvišku in se pogнал v viharni orkan. Dolgo so čakali samostanski bratje, da se povrne in že jih je začelo skrbeti, če se ni Bari ponesrečil. Pa zazvoni samostanski zvonček ob vhodu. Bil je Bari, ki je z zobmi vlekkel za zvonec. Na svojem hrbtu je prinesel maleša dečka s seboj. Deček je krenil s poti in zašel v neurje. Ko ga je utrujenost omamila, je legel in zaspal. Bari, vohajoč

po zraku ga je izsledil in ga z lizanjem in s svojim vročim dihom vzbudil. Ko se je deček popolnoma zavedel, se mu je Bari toliko časa ponujal, dokler ga fantiček ni razumel: zajahal ga je in se ga oklenil okrog vratu. Tedaj se je Bari veselo pogнал preko sneženih poljan v samostan.

Neki drugi Bernardinec, Turek po imenu, ni nič manj slaven. Do l. 1913. je rešil petintridesetim ljudem življenje. Kolikim so pa plemeniti psi pokazali pravo pot s svojim veselim lajanjem in s svojim spremstvom, to se ne da prešteti.

Samaritarna dela ljudi in živali, ki so se odločili prebivati vse svoje življenje v krajih, kjer vlada zima skoro vse leto in kjer pade pozimi toplota do 27° pod ničlo, ta dela zaslužijo spoštovanje vsega človeštva. Njebroj ljudi je tekom stoletij prejelo pomoč v samostanu in spoznalo, da ljubezen do bližnjega še ni umrla, da so še ljudje na svetu, ki se ne boje žrtvovati tudi življenje za svojega sočloveka.

Z R N C A

BOJI Z LOKOMOTIVAMI.

V tropičnih deželah se večkrat dogodi, da napadejo vlak divje živali, ker mislijo, da je lokomotiva živo sovražno bitje. Nekoč je sopihal vlak preko divje pokrajine. Nenadoma se prikaže ob porobku gozda tropa slonov. Iz trope se loči slon-voditelj, stopi na progo in pričakuje z dvignjenim rilcem namišljenega sovražnika. Vlaka ni bilo mogoče ustaviti in slon je moral poplačati svojo predrznost z življenjem, a tudi vlak je skočil s tira in lokomotiva z desetimi vozovi se je prevrnila preko nasipa.

A tudi ljudje niso gledali z zaupanjem novo prevozno sredstvo. V argentinskem Pampasu se je dogodilo, da je neki pastir na konju vrgel svoj laso na lokomotivo, hoteč jo ustaviti. Res se je laso ovil okrog dimnika in pastir je obrnil svojega konja, misleč, da bo ustavil vlak. A vlak je potegnil za laso in v hipu sta bila jezdec in konj na tleh. Nekaj časa ju je vlak vlekel za sabo, a kmalu sta bila oba med kolesi železniških vozov, kjer sta našla smrt.

Vesel dogodek pa se je zgodil na rusko-pruski meji. Na progi je stal vojak na straži. Niloli ni bil še videl vlaka. Kar zagleda bližajoči se luči in zasliši sopihanje lokomotive. Vojak nastavi puško in zavpije: stoji! Vlak se za to ni zmenil in se brzo bližal. Gotovo bi bil vojak povožen, da ni prišlo strojevodniku na misel piskati in izpustiti soparo iz lokomotive. To je pomagalo: vojak se prestraši črnege, piskajočega in soparo bruhačočega peklenščka — vrže puško od sebe in zbeži. —

NARobe OBRNEN KRuh.

Mnogi ljudje se prestrašijo, ako vidijo, da je kruh na mizi narobe postavljen. Mislijo, da to prinaša nesrečo. Ta vraža izvira še iz srednjega veka. Tedaj je

imelo vsako mesto svojega rablja. Ker je potreboval tudi on kruh zase in za svojo rodbino, je pošiljal dnevno v pekarno po kruh. Pek, pri katerem je kruh kupoval, pa je postavljaj zanj določeni kruh narobe na polico, da se je ločil od drugih, kajti drugi ljudje, niti berači, bi za nobeno ceno ne vživali kruha, ki je bil pečen za rablja. Narobe obrnjen kruh je bil tedaj krvniški kruh.

MODER IN PREROSKI ODGOVOR.

Perzijski šah Nadir je bil krvoločni tiran. Nebroj ljudi je kaznoval s smrtjo. Nekoč je poklical derviša pred se ter mu ukazal sestaviti molitev, ki bi bila Alahu všeč.

«Veliki šah», pravi derviš, «Alahu je najbolj všečno tvoje spanje!»

«Kako to? Razloži!» — veli tiran.

Derviš vstane in de z mogočnim glasom: «Ko spiš, počiva tvoj krvavi meč v nožnici in miruje! Lezi in spi — tvoje ljudstvo bo molilo, da stopiš v spanju pred obličje pravičnega boga».

Tiran je vztrepetal, a ni kaznoval pogumnega derviša. Kmalu zatem pa so našli šaha umorjenega v postelji.

BREZUSPEŠNO SREDSTVO.

Pred leti je služboval v Berlinu sodnik, ki je toliko časa nagovarjal tožeči se stranki, dokler se nista pobotali. Ako pa je imel opraviti s trdovratnimi pravdari, je dal zakuriti peč in postaviti stole, na katerih so stranke sedele, tik k peči. Noben pravdar ni mogel dolgo prenašati vročine in vsak se je podviral s poravnavo, da se le reši neprijetnega mesta. Nekoč pa pride k sodniku mož zažorelega obraza. Vložil je bil tožbo in zahteval rzsodbo. Sodnik ga posadi na usodni stol, nagovarjajoč ga, naj vendar ponudi roko sprave svojemu nasprotniku. Vse zaman! Mož je mirno sedel ob raz-

beljeni peči in dobrodušno smehljajoč se dejal: «Gospod sodnik! Vaše sredstvo ne bo obrodilo pri meni sadul — Jaz sem namreč kurjač v tvornici strojev!»

In res se ni udal. — Sodnik je moral izreči razsodbo in kurjač je pravdo dobil.

KAKOR TI MENI, TAKO JAZ TEBI.

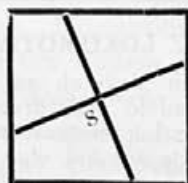
Neki slavni zdravnik je imel navado tudi ubožnim ljudem visoko zaračunati svoje zdravljenje. V bližini njegovega stanovanja je bival reven krojaški mojster, ki je imel težko želodčno bolezen. Šel je k slavnemu zdravniku in je ozdravel. A ko je prejel poziv, da naj plača za zdravljenje trideset zlatnikov, se je silno prestrašil. Poslal je ženo k zdravniku z dvajsetimi zlatniki, češ, da ne more plačati več. Zdravnik pa odkloni in zahteva trideset. Tedaj pa zavije krojač zdravnikove hlače, ki jih je zanj izvršil, v culo in napiše račun za petnajst zlatnikov. «Nesi zdravniku, oddaj račun in plačaj še petnajst zlatnikov za zdravljenje», pravi ženi, ki jo pošlje k zdravniku. Čeravno je zdravnik vedel, da so hlače vredne le pet zlatnikov, se je moral udati.

Nekoliko dni pozneje pa se srečata zdravnik in krojač. Jezno pokaže zdravnik na hlače, rekoč: «Petnajst zlatnikov!»

Krojač pa se nasmehne, se potreplje po trebušu in pravi: «Trideset zlatnikov». In šla sta narazen.

PRIPROSTA IGRA.

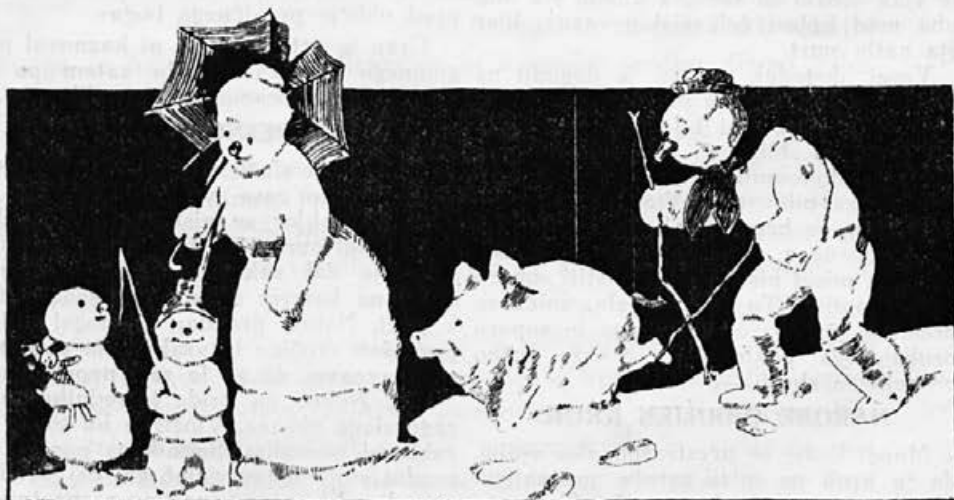
Izreži iz lepenke ali iz papirja kvadrat ter ga razdeli na štiri neenake dele, kakor kaže sledeča slika:

Koti pri S pa morajo biti pravi. Nato pa pomešaj dele med seboj in poizkusi sestaviti iz delov zopet kvadrat. Velike potrpežljivosti je treba, da se to posreči.

UGANKA.

Kako uganemo, v kateri roki se nahajajo gumbi, zrna itd. v lihem v kateri v sodem številu? Tako: Onemu, ki skriva gumbe, zrna itd., velimo naj pomnoži število predmetov v desni roki s kakim poljubnim sodim, one v levi pa z lihim številom. Vsote, ki nam jih pove, seštejemo. Ako je nova vsota liho število, se nahajajo predmeti v desni roki v sodem številu, v levi pa v lihem — narobe ako je vsota sodo število.

S N E Ž E N A D R U Ž I N A

KOTIČEK MALIH

BOG.

Če pogledam na nebo v noči jasni,
ob nevihti grom poslušam strašni,
kamorkoli se ozrem okrog,
silno Tvojo gledam moč, mogočni Bog!

Dokskobler Franc,

Tolmin, I. letnik učiteljsišča

POGOVOR V KRČMI.

(Dramatska slika po Levstikovem «Kastorju».)

Vaška gostilna s priprosto opremo.
Nekaj pivcev sedi ob mizah v živahnem pogovoru.

Krčmar: debeluhast možiček, srednje starosti, se suče okrog miz. Roke drži v žepu ter rožlja z drobižem. Ugleđen mož je; Mezinčku nič kaj naklonjen zaradi zaslужka.

Krčmarjev hlapec: mlad fant, kateremu gostilničar vse zaupa.

Grajski oskrbnik: postaren, a še precej krepak mož. Večkratni krčmarjev gost, posebno kadar je jezen prihaja: da pri poliču pozabi svoje skrbi.

Rogač: močan mož, velike postave. Je reden krčmarjev gost, ki vsak vinar sproti zapije. Njegova družina strada in otroci so brez prave vzgoje.

Brlizg: dobrohoten in miroljuben starček, ki sedi v gostilni, ko nima doma posla. Pije le malo in je zelo skrben.

Hlapec (vstopi): Hoj, Rogač, ti tu brezskrbno sediš, sin pa ti doma joka in vpije, ker ga je štacunarjev pes oklal.

Rogač: Kaj mu je bilo treba dražiti psa! Zdaj bo pa ležal in zdravnika bom moral plačevati!

Krčmar: Jaz bi v tvojem položaju zahteval, da bi plačal Mezinček in še odškodnino bi mi moral dati, zakaj krivda je njegova! Psa si je prilastil, zdaj pa naj plačuje.

Brlizg: Kaj bi se vedno prepirali, fant se že pozdravi.

Hlapec: Gotovo da se, ampak brez zdravnika ne vem če bo šlo. In zdravnik nekaj stane.

Krčmar: E, Brlizg, če bi bili vsi taki kot ti, bi nam bilo slabo. Zadnjič ti je kravo obstrelil, pa si se zmenil ravno toliko, kakor bi ti ubil kokoš.

Hlapec: Jaz bi že ne molčal, tožil bi ga, saj denarja ima dovolj.

Brlizg: Ni vredno tožiti, samo denar trosiš in če tudi dobiš pravdo, si na škodi.

Hlapec: Jaz pa bi, tudi če bi moral sam trpeti škodo, saj bi jo tudi on in potem bi si vsaj zapomnil, da je nespametno streljati kar tjavendan.

Rogač: Glej krčmar: polič je prazen. Prinesi mi drugega!

Krčmar (vzame kozarec): Takoj se vrnem (odide).

Grajski oskrbnik: (vstopi, jezno) Dober večer!

Vsi: Bog daj! Bog daj!

Brlizg (namežikne Rogaču in pravi): S tem ni dobro danes češnje brati!

Rogač: (mu prekima).

Grajski oskrbnik: Hoj krčmar, kje pa si danes? Polič na mizo!

Krčmar (vstopi, prinese vina): Kaj pa vam je, da ste tako jezni, gospod oskrbnik?

Grajski oskrbnik: Kaj bi ne bil, ko je Mezinček ubil najlepšega psa v vsej okolici.

Krčmar: E, kako, saj ni mogoče. Psa je imel tako rad, in žena ter otroka bi mu to gotovo zabranila.

Rogač: Pa ni vendar stekel?

Grajski oskrbnik: Kaj šel! Takega psa ni daleč naokoli, zato sem ga hotel kupiti. Ko sem ga hotel ravno odpeljati, se mi strže iz rok in plane proti gozdu. Kmalu nato sta pricepetala

otroka vsa preplašena in pripovedovala, da ju je napadel volk in da ju je Kastor rešil. Takoj sva se napolila z Mezinčkom Kastorju na pomoč, katerega sva zagledala v ljutem boju z volkom. Mezinček je izprožil, dasi sem mu prepovedal, in zadel je psa.

Brlizg: Ti neroda nerodna! Zadnjič je kravo namesto kozla, sedaj pa psa namesto volka.

Krčmar: Saj pravim, ta človek je samo za škodo.

Grajski oskrbnik: Nehajmo, nehajmo o tem nepridipravu in pogovorimo se raje o čem drugem.

Krčmar: Ni časa več, poglejte na uro!

Grajski oskrbnik: Saj res, takoj moram iti, da mi ne bodo delali opazk v gradu (odide).

(Zavesa).

Stančič Zora

VIII. razr. pri Sv. Jakobu.

NESREČA.

(Resnična dogodba).

Na veliko sredo se je zgodila v našem kraju grozna nesreča. Nekemu 27-letnemu mladeniču je odtrgalo obe roki za pestjo in ga opraskalo po glavi. Misli se streljati z mosta čez Idrijo z dinamitom ribe. V roki je držal hkrati tri patrone. Ko je eno prižgal, je vrgel v vodo pomotoma napačno, prižgano pa držal še dalje v roki. Kmalu mu je razpočila v rokah s silnim pokom. Na mestu je padel na tla in zavpil. Takoj so drli ljudje skupaj in mu obvezovali rane. Kri mu je tako lila, da je bila naenkrat krvava vsa Idrija. Roke mu je razmesarilo na mnogo kosov. Zvečer so ga peljali v Idrijo k zdravniku, da mu je obvezal rane. Ob enajstih ponoči so ga pripeljali nazaj. Nato je bil pri nas. Na-

slednji dan ob 10. uri dopoldne so ga odpeljali z rudniškim avtomobilom v goriško bolnišnico. Sedaj je že en mesec v bolnišnici. Zdravi se še precej hitro. Mislim, da pride v tem tednu domov. Revez bo brez rok, gluhi in na eno oko slep. Na mostu so še sedaj krvavi madeži.

Peternel Ivan,

učenec 6. šol. leta v Sp. Idriji.

GORSKE VILE.

Bil je ubog deček, ki ni imel ne matere in ne očeta. Nekega jutra je sedel na pragu neke hiše. Bil je ves raztrgan. Mimo pride bogat gospod in sune dečka proč. Deček se zajoče: «Zebe me, o gospod in lačen sem». In deček gre proč od praga. V neki hiši so ga vzeli za pastirčka. Deček je bil zelo vesel. Vsaki dan je gnal ovce na pašo daleč za goro. Za plačilo je imel na mesec eno ovco.

Nekoč je izgubil vse ovce; začel se je jokati. Pa se vleže, da bi zaspal. Kar zasliši mlo petje. Ozre se in vidi gorske vile. Plesale so kolo in lepo so pele. Belo so bile oblečene in bel pajčolan so imele na glavi. Bil je posejan s samimi biseri in dijamanti. Pasove so imele narejene iz suhega zlata. In deček je mislil, da se mu sanja, ker vidi te lepe žene in sliši rajsko petje. Potem so ga pa vile zagledale in so ga vprašale, kako je prišel tja. On je pa odgovoril, kar že mi vemo. Vprašale so ga, ali hoče ostati pri njih, in on je rekel: da. Gospodar, pri katerem je služil, se je pa tako jokal, da je oslepel. Vozil se je deček nekoč z vilami, pa je čul glas: «Tvoj gospodar se je tako jokal, da je oslepel, ker nečeš iti nazaj». In deček je šel nazaj. Vile so mu dale kamen. Kdor je bil slep in si ga je dal na oči, je videl. In tako je ta deček storil.

Kristina Kmet,

učenka 6. šol. leta v Podkraju.

Z A K R A T E K Č A S.

Voščilo.

12 — 14 — 10 — 2 — 10 — 4 — 9 — 10	1. Kako žive ptički najraje ?
11 — 1 — 9 — 8 — 7 — 6 — 14	2. Kaj je vsak človek in tudi žival ?
5 — 9 — 10 — 13 — 9 — 10	3. Kako bi morali živeti ?
3 — 5 — 4 — 5 — 9	4. Kakšen bodi učenec ?
9 — 5 — 2 — 10	5. Je nad nami.
10 — 12 — 13	6. Nekaj ojstrega.
8 — 5	8. Prislov.

Nadomesti številke s številkam odgovarjajočimi glasniki, tako da čitaš od leve navzdol in od desne navzgor voščilo.

Besedna naloga.

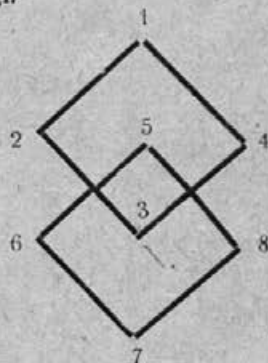
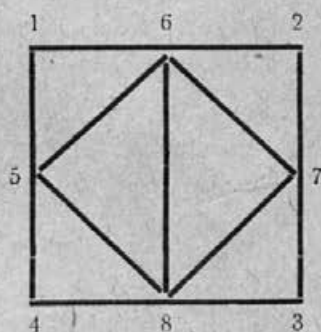
Priobčila Pertot Vlasta, učenka V. razreda v Barkovljah :

a	a	a	č
č	e	e	l
l	l	o	o
o	o	r	s

1. reka
2. ptič
3. del glave
4. rastlina

Z leve na desno in od zgoraj dol čitaš iste besede.

Risarski nalogi.

Kako narišemo ti risbi z eno samo potezo, t. j. ne da bi svinčnika odstavili ? (Rešitve naj se pošljejo s pomočjo števil, n. pr.: 1 do 2, 2 do 3, itd.)

Razpisuje se primerna nagrada za rešitelja, ki reši vse uganke. in ki bo izžreban.

LISTNICA UPRAVE.

To številko novega letnika smo razposlali vsem starim in novim naročnikom. Kdor se želi naročiti, naj to stori nemudoma, ker se druga naklada letos ne bo tiskala!

